

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examiner. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examiner past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examiner ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld.

- 1 Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
- 2 Als gevraagd wordt naar het noemen van één van de negenenveertig 'kenmerkende aspecten', is een letterlijke weergave daarvan niet vereist. Er kan in de regel worden volstaan met een juiste omschrijving van het 'kenmerkend aspect' of van dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

1, 5, 3, 2, 6, 4

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Boek 1, waarin Luther edelen opriep om de reformatie door te voeren, zou in het Duitse Rijk kunnen leiden tot verdeeldheid / spanningen / ging in tegen het overheersende Rooms-Katholieke geloof in het Duitse Rijk (en werd om die reden verboden) 1
- Boek 6, waarin Remarque de oorlog afkeurde, ging in tegen het militarisme / mensbeeld / de propagandaboodschap / de nationaalsocialistische ideologie van de nazi's (en werd om die reden verboden) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vroegmoderne tijd

3 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De kunstenaar ondersteunt Luthers kritiek dat katholieke geestelijken gelovigen verleiden om dieven / rovers te zijn / niet te leven volgens de richtlijnen van de Bijbel 1
- door af te beelden dat (een van de volgende) 1
 - katholieke geestelijken proberen via het dak de schaapskooi binnen te komen
 - de paus op het dak zit
 - geestelijken mensen de verkeerde weg wijzen (namelijk niet door de ingang, maar via het dak)
- Luther vindt dat alleen de Bijbel het uitgangspunt is voor een zuiver geloof / dat de Bijbel richtinggevend moet zijn (en niet de uitspraken van de kerkelijk leiders) 1

Opmerking

Alleen als het standpunt van de kunstenaar juist wordt weergegeven, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

4 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de moedernegotie werd graan ingevoerd, waardoor de boeren in de Noordelijke Nederlanden zelf minder graan gingen verbouwen en zich konden toeleggen op het verbouwen van gewassen bestemd voor de markt (in plaats van voor eigen gebruik) 2
- Door de moedernegotie werden producten over zee uit het Oostzeegebied gehaald, waardoor er een grote vraag naar schepen ontstond, wat leidde tot de bloei van de scheepsbouw 2

Opmerking

Alleen voor een juist verband tussen een ontwikkeling en de moedernegotie worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De bron is een gerechtelijk verslag waarin een feitelijke beschrijving wordt gegeven van de gebeurtenissen (en is daarom betrouwbaar) 1
- De bron onderbouwt de aanname niet omdat (een van de volgende): 1
 - de onlusten worden veroorzaakt door slechts een kleine groep / vijftig of zestig jongens
 - (de rest van) het volk angstig is / een goed heenkomen zoekt
- waaruit blijkt dat de meeste mensen niet in verzet komen / durven te komen tegen de kettervervolging / de bron alleen iets zegt over een klein deel van de bevolking 1

6 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit zijn opmerkingen over (een van de volgende): 1
 - de eenvoudige kleding van Willem van Oranje
 - het burgerlijke gezelschap van Willem van Oranje
 - de vriendschappelijke omgang tussen Willem van Oranje en de burgers
- blijkt dat Greville zich erover verbaast dat iemand als Willem van Oranje zich meer als een burger gedraagt dan als een hoge edelman / zich niets aantrekt van standsverschillen / als hoge edelman er zo'n eenvoudige levensstijl op nahoudt 1
- wat kan worden verklaard doordat Greville afkomstig is uit het hof van de Engelse koningin (waar het niet gebruikelijk is dat adel en burgerij op gelijke voet met elkaar omgaan), waardoor hij een eenvoudige levensstijl niet passend vindt voor een hoge edelman 1

Opmerking

Alleen als de verbazing van Greville juist wordt weergegeven, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met de vergelijking tussen plantages met vrije arbeid die sterk groeien en plantages met slavenarbeid die kleiner worden 1
- gebruikt de schrijver een economisch argument om aan te tonen dat slavernij niet de meest winstgevende manier van produceren is 1
- Met een van de volgende: 1
 - het vermoorden en martelen van de slaven
 - koffie als symbool voor bloed, zweet en tranen
 - de tegenstelling tussen vereelde knuisten en poezelige handjes
- gebruikt de schrijver een moreel argument om aan te tonen dat de slavenarbeid onmenselijk / onrechtvaardig is 1

Opmerking

Alleen als een juist economisch / moreel argument wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

8 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- De komst van Hans en Parkie uit Azië past bij 'wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie' 1

Bij 2:

- Het onderzoeken van Hans en Parkie past bij 'de wetenschappelijke revolutie' / 'rationeel optimisme en 'verlicht denken'' 1

Bij 3:

- De verhuizing van Hans en Parkie vanwege de onvrede over de positie van Willem V past bij 'de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondrechten' 1

Moderne tijd

9 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

4, 1, 2, 5, 3, 6

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
10	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Door de Franse nederlaag / de Duitse overwinning 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • kwam er een einde aan de Franse dominantie op het Europese vasteland / kon het Duitse keizerrijk een grootmacht worden op het Europese vasteland 	1
11	maximumscore 2	
	De juiste combinaties zijn:	
	a-2, b-3, c-1, d-5	
	indien vier combinaties juist	2
	indien drie combinaties juist	1
	indien minder dan drie combinaties juist	0
12	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	bij economische doelstelling:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Met het oproepen tot het doen van onderzoek naar nuttige grondstoffen in een Nederlandse kolonie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onderschrijft het Aardrijkskundig Genootschap dat de koloniën ten dienste gesteld moeten worden van de industrialisatie (wat een economische doelstelling van de moderne vorm van imperialisme is) 	1
	bij politieke doelstelling:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Met het stellen dat Nederlanders net zo goed in staat zijn hun eigen kolonie te exploiteren als buitenlanders 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onderschrijft het Aardrijkskundig Genootschap dat de invloed van de koloniale macht op de kolonie vergroot moet worden / dat het bezit van koloniën ten voordele moet komen van de koloniale machthebber (wat een politieke doelstelling van de moderne vorm van imperialisme is) 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen als een juiste economische / politieke doelstelling wordt genoemd, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.</i>	
13	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de programmapunten van De Unie blijkt dat de vereniging zich vooral inzette voor de verbetering van de positie van de arbeider, wat aansloot bij het socialisme / de sociaaldemocratie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een verklaring is dat veel leden van De Unie dachten dat door de invoering van het algemeen kiesrecht de politieke invloed van de leden van De Unie / de arbeiders groter zou worden (waardoor zij hun doelen konden bereiken) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Bij 1:

- De Vlootwet diende als ondersteuning van de Weltpolitiek / het streven van Wilhelm II naar een belangrijkere plaats van Duitsland op het wereldtoneel (waarvoor een sterke vloot noodzakelijk was) 1

Bij 2:

- Door de aanneming van de Vlootwet (met een grotere Duitse vloot tot gevolg) voelde Groot-Brittannië zich bedreigd door Duitsland (wat voor Groot-Brittannië aanleiding was om bondgenootschappen te sluiten om sterker tegenover Duitsland te staan) 1

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Uit de bron blijkt dat politici als Helfferich de leiders van de Republiek van Weimar verantwoordelijk hielden voor de vernedering van Duitsland in 1919 / het Verdrag van Versailles, waardoor de basis van / steun voor de Republiek van het begin af aan wankel was (waarmee een factor van de uiteindelijke ondergang van de Republiek van Weimar geïllustreerd kan worden).

16 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- De bezetting van het Ruhrgebied toonde aan dat Duitsland door het ontbreken van een groot leger geen weerstand kon bieden aan Frankrijk / de herstelbetalingen in het Verdrag van Versailles onredelijk hoog waren (zodat Duitsland die niet meer kon betalen) 1
- waarmee de NSDAP het standpunt kon ondersteunen dat Duitsland weer een sterke mogendheid moest worden / zich niet aan het Verdrag van Versailles hoefde te houden 1

Bij 2:

- Het ontstaan van de enorme inflatie toonde de zwakheid van de Duitse economie aan / leidde tot grote armoede en werkloosheid 1
- waarmee de NSDAP het standpunt kon ondersteunen dat Duitsland weer een sterke economie moest krijgen 1

Opmerking

Alleen als steeds een ander standpunt van de NSDAP op de juiste manier met een gebeurtenis wordt gecombineerd, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het Nederlandse optreden was een reactie op 'vormen van verzet tegen het West-Europees imperialisme' 1
- De CPH neemt het standpunt in dat het optreden van Nederland moet worden gestopt / de Indonesiërs van hun vrijheid berooft 1
- wat uit de bron blijkt door (een van de volgende): 1
 - het de mond snoeren door de Nederlandse vlag
 - de hand met de ring met de Nederlandse Leeuw die de vlag aansnoert
 - de bange uitdrukking van de Indonesiër
 - de tekst 'alleen de communistische partij vecht voor hen'
- Het standpunt van de CPH past bij het communistische uitgangspunt dat gestreefd moet worden naar een wereld zonder onderdrukking / een klasseloze samenleving / gelijkheid tussen mensen 1

Opmerking

Alleen als een juist standpunt van de CPH wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

18 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Göring verwijst naar de continuïteit van nazi-Duitsland met (een van de volgende) 1
 - het Duitse keizerrijk toen er nog geen economische crisis / Verdrag van Versailles was
 - het Duitse keizerrijk / het Duitse nationalisme tijdens de Eerste Wereldoorlog / vóór de Duitse nederlaag
- Wat blijkt uit de bron omdat (een van de volgende) 1
 - Göring verwijst naar een toekomst zonder gebrek / zonder vernederingen voor Duitsland
 - Göring verwijst naar Hindenburg
- De nazi's willen, door naar deze continuïteit te verwijzen, de steun krijgen van de conservatieven / nationalisten 1

Opmerking

Alleen als de continuïteit juist wordt weergegeven, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het kampreglement streeft naar nazificatie, omdat andersdenkenden / tegenstanders van het nazisme onder druk worden gezet om voor het nationaalsocialisme te kiezen 1
- wat blijkt uit de bron omdat de gevangenen moeten kiezen tussen de nationaalsocialistische *Volksgemeinschaft* of te sterven voor de Joodse Internationale van Marx en Lenin 1

Opmerking

Alleen als de nazificatie op de juiste wijze wordt uitgelegd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

20 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In 1941 was Duitsland de Sovjet-Unie binnengevallen waardoor het Verenigd Koninkrijk en de Sovjet-Unie nu een gemeenschappelijke vijand hadden / waardoor de Sovjet-Unie een bondgenoot kon worden tegen Duitsland 1
- De Sovjet-Unie werd niet gezien als betrouwbare bondgenoot omdat de Sovjet-Unie in 1939 een verdrag met Duitsland had gesloten / tijdens de Eerste Wereldoorlog het Verenigd Koninkrijk in de steek had gelaten (door na de revolutie vrede te sluiten met Duitsland) / door de Russische revolutie communistisch was geworden (wat werd gezien als een gevaarlijke ideologie) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De nazi's kunnen met deze foto de boodschap overbrengen dat nazi-Duitsland nog niet verslagen is / het Duitse leger nog over voldoende moed / kracht beschikt 1
- wat blijkt uit (een van de volgende): 1
 - de vastberadenheid waarmee zelfs jonge soldaten als Hübner doorvechten in deze fase van de oorlog
 - de lachende gezichten van soldaten, waaruit blijkt dat zij vol goede moed zijn
 - de aanwezigheid van Goebbels, waaruit blijkt dat de Duitse leiding nog functioneert
- De geallieerden kunnen met deze foto de boodschap overbrengen dat nazi-Duitsland bijna verslagen is / dat de oorlog bijna voorbij is 1
- wat blijkt uit (een van de volgende): 1
 - de inzet van zeer jeugdige soldaten
 - de inzet van oude mannen als soldaten

Opmerking

Alleen als een juiste boodschap van de nazi's / de geallieerden wordt weergegeven, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar bron.

22 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- De herstelbetalingen na de Eerste Wereldoorlog hadden mede geleid tot de politieke / economische instabiliteit die bijdroeg aan de opkomst van het nationaalsocialisme 1

Bij 2:

- Een economisch sterk West-Duitsland was nodig om sterker te staan tegen de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- als vergoeding voor de (menselijke en materiële) verliezen van de Sovjet-Unie in de Tweede Wereldoorlog / om te voorkomen dat Duitsland economisch machtig zou worden / een wapenindustrie op zou kunnen bouwen (werd de industrie uit oostelijk Duitsland weggehaald)

1

Bij 2:

- omdat een snelle economische opbouw in westelijk Duitsland (als gevolg van de Marshallhulp) voor de Sovjet-Unie tot gezichtsverlies zou leiden als oostelijk Duitsland daarbij achterbleef / omdat een vredesregeling met een ongedeeld Duitsland op korte termijn onwaarschijnlijk was / omdat steeds duidelijker werd dat oostelijk Duitsland communistisch werd / een buffer tegen het Westen moest vormen (was het noodzakelijk om de industrie in oostelijk Duitsland op te bouwen)

1

24 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Volgens de prent belooft de Amerikaanse regering (een van de volgende combinaties):
 - financiële steun aan Europese politici, wat blijkt uit de snoepjes met dollartekens
 - (dat het Marshallplan zal bijdragen aan de) vrede in Europa, wat blijkt uit de palmtakken / de vredesduif
- De mening in de prent sluit aan bij het Russische vijandbeeld van de Verenigde Staten, omdat de Verenigde Staten volgens de prent (een van de volgende combinaties):
 - West-Europa willen overheersen, wat blijkt uit de zweep / de handboeien / het vertrappen van politici / de arrogante houding van Marshall
 - oorlogszuchtig zijn, wat blijkt uit de zak met wapens op de rug van Marshall
 - bedrieglijk zijn, wat blijkt uit het feit dat Marshall zich als Kerstman voordoet / doet alsof hij geschenken brengt

2

2

Opmerking

Alleen als bij de eerste deelvraag een juiste belofte van de Verenigde Staten wordt weergegeven / bij de tweede deelvraag de aansluiting bij het Russische vijandbeeld juist wordt weergegeven, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Jan Montijn werd:

- na de bevrijding veroordeeld voor collaboratie omdat hij had gevochten tegen een land dat bij de geallieerden hoorde / in Duitse krijgsmacht was gegaan / in dienst was van een land dat Nederland had bezet 1
- in 1950 als held beschouwd omdat na het begin van de Koude Oorlog het communistische Noord-Korea / China als vijand werd gezien 1

26 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door toetreding van de Bondsrepubliek Duitsland tot de NAVO ontstond een sterke militaire macht direct aan de grens met het Oostblok / de invloedssfeer van de Sovjet-Unie / werd een einde gemaakt aan de ontwapening van het westelijk deel van Duitsland (wat door de Sovjet-Unie als provocatie werd opgevat) 1
- waardoor de Sovjet-Unie het noodzakelijk achtte als tegenwicht daar een eigen militair bondgenootschap tegenover te stellen 1

27 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Door te zeggen dat de media de tegenstanders van de Perestrojka moeten aanpakken / dat de tegenstanders uitgeschakeld zullen worden als de media hen aan de kaak stelt 1
- geeft Gorbatsjov aan dat hij met de Glasnost (of een juiste omschrijving daarvan) de invoering van de Perestrojka wil ondersteunen 1

Opmerking

Alleen als wordt aangegeven dat Gorbatsjov de Perestrojka met de Glasnost wilde ondersteunen, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de anekdote.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examiner in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens.

Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 31 mei te accorderen.

Ook na 31 mei kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 http://akademie-assistenten.ruhosting.nl/Christus_en_de_Schaapskooi
- bron 2 René van Stipriaan, Ooggetuigen van de Gouden Eeuw in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2000, pag. 29-30
- bron 3 Luc Panhuysen en René van Stipriaan, Ooggetuigen van de Tachtigjarige Oorlog. Van de eerste ruzie tot het laatste kanonschot, Amsterdam 2018, pag. 129
- bron 4 De Vaderlander van 23 oktober 1775, pag. 336, 337 in Boos, Carla, De slavernij: mensenhandel van de koloniale tijd tot nu, Amsterdam, 2011, pag. 178-180
- bron 5 https://en.wikiquote.org/wiki/Joseph_Goebbels
<http://comicism.tripod.com/380926.html>
<https://www.bismarck-stiftung.de/otto-von-bismarck/zitate-von-otto-von-bismarck/>
<https://www.digibron.nl/search/detail/012ddfa02bb3047947ec6180/onze-toekomst-ligt-op-het-water>
- bron 6 Ontleend aan: Arnold Wentholt, In kaart gebracht met kapmes en kompas. Met het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap op expeditie tussen 1873 en 1960, Heerlen en Utrecht 2003, pag. 21
- bron 7 F.A. Krummacher en A. Wucher, Die Weimarer Republik. Ihre Geschichte in Texten, Bildern und Dokumenten, Wiesbaden 1965, pag. 98-99
- bron 8 <http://resolver.kb.nl/resolve?urn=urn:gvn:NAGO02:IISG-30051000285095>
- bron 9 Willem Melching en Marcel Stuivenga ed., Ooggetuigen van het Derde Rijk in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2008, pag. 22-23
- bron 10 http://www.gelsenzentrum.de/lagerordnung_esterwegen.htm
- bron 11 <https://rarehistoricalphotos.com/wilhelm-willi-hubner-1945>
- bron 12 Tim Benson, Drawing the curtain. The Cold War in cartoons, Londen 2012, pag. 50